

СУТНІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі було охарактеризовано сутність політичної влади, її особливості, форми та функції, показано роль громадської думки у процесі демократизації влади.

Ключові слова: сутність влади, політична влада, держава, політика, громадська думка

Abstract

This paper describes the notion of political power, its features, forms and functions

Keywords: power, political power, state, politics

Вступ

За багатомісячну історію розвитку людської цивілізації відбулися значні зміни в реалізації влади: від архаїчних форм насилля та підпорядкування до сучасних демократичних форм здійснення її, що спрямовані на досягнення консенсусу, самоврядування, підпорядкування законам. У сучасній політології домінує трактування політичної влади як взаємодії суспільних інтересів, асоціативної діяльності різних соціальних груп (страт), які у своєму протиставленні прагнуть до організованого примусу як до основи здійснення своєї політики. Тривалий історичний період у розвитку цивілізації держава була монополічним суб'єктом політичної влади, і це призводило до абсолютизації влади і до зловживання нею, служило перешкодою повноцінному, ефективному розвитку суспільства. На розв'язання цієї проблеми зосереджували свої зусилля визначні мислителі, державні й політичні діячі. У 18 ст. французький філософ Ш. Монтеск'є розробив концепцію поділу влади, сутність якої полягає в необхідності функціонального розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову, створення умов для їхнього повноцінного функціонування. Такі самі думки висловлював і український мислитель, гетьман П. Орлик у своєму проекті Конституції України, який вважається одним із найкращих зразків перших політичних документів такого роду.

Мета даного дослідження полягає у виявленні суті політичної влади та її ролі у суспільстві.

Основна частина

Влада є однією з фундаментальних основ людського суспільства. Слово влада – походить від грец. - панувати, управляти, володіти [1]. До розуміння поняття "влада" є багато різноманітних підходів. Французький дослідник М. Крозьє порівнює владу з тхором, про якого всі знають, але якого ніхто не бачив. Вітчизняні політологи зосереджують увагу на трьох значеннях влади — це відносини командування і підпорядкування у суспільній групі, державі й суспільстві; вольовий елемент, який полягає у здатності одних суб'єктів нав'язати волю іншим суб'єктам за допомогою примусу і переконання, підпорядкувати їх своїм інтересам; інститут, тобто організована установа, здатна забезпечити єдність дій та усталений порядок у суспільних відносинах. Еволюція поняття "влада" в історико-соціологічному процесі засвідчила її глибинність, різноплановість, багатогранність. Груба сила чи погроза її застосування, престиж, авторитет, переконання, матеріальне благополуччя, багатство, краса, харизма, героїчна смерть, успіх у мистецтві чи спорті, альтруїзм – усе надає владу. Навіть ідеї часто наділяються владою [2].

Розглядаючи системну концепцію влади, необхідно відзначити, що основним її поняттям є політична система. Політична система аналізується представниками даної концепції як якісно відмінна від інших систем у суспільстві. Те, що лежить за межами політичної системи, може бути визначене як оточення. Визнання наявності свого роду кордонів між політичною системою та її оточенням Д.Істон вважав "центральною ідеєю" системного підходу до політики та політичної влади[3].

Політична влада є найважливішим видом влади в суспільстві. Оскільки основні види влади - економічна, соціальна, духовно-інформаційна, сімейна - розрізняються залежно від засобів їх здійснення і мають специфічні особливості, то й політична влада мусить мати притаманні лише їй особливості й засоби здійснення. В політологічній літературі немає визначеності щодо особливостей політичної влади. «Політична влада, - зазначає російський дослідник В. М. Мазаєв, - усяка організована воля однієї групи людей стосовно іншої, яка здійснює підпорядкування в ім'я спільних цілей». Але те саме можна сказати й про інші види влади, які також є організованим вольовим підпорядкуванням одними людьми інших з метою досягнення певних спільних цілей. Б. І. Краснов дає таку характеристику політичній владі: «Політична влада як один із найважливіших проявів влади характеризується реальною здатністю класу (групи, індивіда) проводити свою волю, виражену в політиці». Це твердження є тавтологічним, оскільки в ньому політична влада визначається через політику, котра сама є діяльністю щодо здійснення політичної влади [4].

Конкретизуючи характеристику політичної влади, можна виокремити такі її основні особливості: верховенство, публічність, моноцентричність, легальність, різноманіття ресурсів.

Верховенство політичної влади полягає в обов'язковості її рішень для інших видів влади, суспільства в цілому. Публічність політичної влади означає її суспільний, безособовий і відкритий характер. Моноцентричність політичної влади проявляється в наявності єдиного центру прийняття рішень, які стосуються всього суспільства. Таким центром є держава, її вищі органи. Легальність політичної влади означає її законність, зокрема щодо існування самої влади та застосування нею примусу. Політична влада використовує не тільки примус, а й економічні, соціальні, духовно-інформаційні засоби. При цьому найважливішими засобами її здійснення є правові й політичні норми [4].

Форми політичної влади розрізняються і за критерієм головного суб'єкта управління. До них належать:

- монархія, єдиновладне (абсолютне чи з конституційним обмеженням) спадкоємне правління однієї особи (монарха);

- тиранія – одноосібне деспотичне правління внаслідок насильницького захоплення влади;- аристократія – влада кращих, знатної привілейованої групи;

- олігархія – влада небагатьох багатих;

- тимократія – особлива форма олігархів, за якою державна влада належить привілейованій особистості, яка володіє високим майновим цензом, часто – військовою силою;

- теократія – влада церкви;

- охлократія – влада натовпу, що спирається не на закони, а на миттєвий настрій на примхи юрби, яка часто піддається впливові демагогів, стає деспотичною і діє тиранічно;

- демократія – влада народу на основі закону та забезпечення прав і свобод громадян[5]. Соціальна роль політичної влади найповніше розкривається через її функції, що включають у себе:

- формування політичної системи і політичних відносин суспільства;

- управління справами суспільства і держави на різних рівнях;

- керівництво органами влади, політичними і неполітичними процесами;

- контроль політичних та інших відносин і в кінцевому підсумку створення певного, характерного для того чи того суспільства типу правління, політичного режиму і державного устрою (монархічного, республіканського), відкритого або закритого, відокремленого від держави (автократичного) суспільства, притаманної даній державі політичної системи, відповідних їй політичних відносин та інших політичних характеристик. Також невід'ємною характеристикою стану політичної влади є роль громадської думки. Громадська думка справляє реальний вплив на політичне життя, стає контролюючим фактором державного. Вона виступає основною силою та опорою влади та держави, оскільки історичний досвід свідчить про те, що жодна ефективна влада у світі ніколи і ніде не ґрунтувалась ні на чому іншому, крім громадської думки. Вона органічно включається в механізм управління та влади [6]. Підсумовуючи вище викладену інформацію, можна сказати, що, політична влада пов'язує в єдину систему всі політичні структури, виступає гарантом політичного розвитку, ефективності політики і життєдіяльності усього суспільства.

Висновки

Отже, в результаті проведеного дослідження було визначено, що політична влада - один з найважливіших проявів влади, що характеризується реальною здатністю певної соціальної спільності (класу, страту, нації або іншої соціальної спільності), а також індивідів, які відображають її інтереси, здійснювати, реалізувати свою волю за допомогою політики і правових норм. Політична влада характеризується вольовим характером відносин, які мають елемент примусу, і пов'язана з існуванням

більш або менш стійкого колективу. Вона також тісно пов'язана з економічною владою. У цілому слід відзначити, що функціонування політичної влади — складний процес, який базується на усвідомленні соціальних інтересів. Воно необхідне для того, щоб зуміти винести рішення, адекватні ситуації, а також ті, що в майбутньому служитимуть інтересам різних соціальних груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологія. [Підручник] // За загальною редакцією проф. Кремень В. Г., проф. Горлач М. І. – Харків: Друкарський центр «Єдинорог», 2001.-640с.
2. Чумаченко О. В. Влада як одна із найважливіших категорій політології, її норми та цінності [Електронний ресурс] / О. В. Чумаченко, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017.
3. Слободянюк А. В. Проблеми визначення сутності влади в сучасних західних концепціях [Текст] А. В. Слободянюк // Українська культура в іменах і дослідженнях: наук. записки Рівненськ. держ. ін-ту культури. - Рівне, 1998. - Вип. III. - 63-67 с.
4. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): [Підручник]/ П.П.Шляхтун.//К.: Либідь, 2002. – 576с.
5. Політологія: [підручник] / За. Ред.. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенька. – 3-те вид., перероб., доп.-К.: ВЦ «Академія», 2010.-568с
6. Слободянюк А.В. Роль громадської думки у процесі демократизації влади (історико-соціологічний аспект) [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". — Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2001. — Вип. 10. — 17-20 с.

Малицька Марина Сергіївна— студентка групи МФК-16б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, malitskams@gmail.com.

Слободянюк Анатолій Володимирович — кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Malitska Maryna S. - student of the MFK-16b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Slobodanyuk Anatoly Vladimirovic - candidate of sociological sciences, associate professor of the department of social and political sciences, scientific supervisor of the laboratory of sociological researches of Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.